

stap in de Friese
RUIJMTTE

westergozone

Stap in de Friese ruimte

Samenwer-
kingsverband
onderzoekt
mogelijkhe-
den vergister

▼ **LEERFABRIEK** creëert sterkere posi-
tie voor bedrijfsleven en onderwijs

▼ **16 SEPTEMBER 2010:** Symposium 'Schoolverlaters
aan de slag in eigen regio!'

18 OKTOBER 2010: Raden & Staten informatiebij-
eenkomst voor overheden én ondernemers.
Meld u aan op www.westergocongressen.nl!

WESTERGONIEUWS

Nieuwsbrief voor ondernemers in de Westergozone | zomer 2010, jaargang 4, nr 2, www.westergozone.nl

Siebrèn de Vries, voorzitter van De Bjirmen: "Biogas kan gebruikt worden in de glastuinbouw".

Samenwerkingsverband boeren onderzoekt mogelijkheden vergister

Duurzame energie staat volop in de belangstelling. De overheid subsidieert onderzoeken en initiatieven, waardoor er inmiddels op verschillende plaatsen in het noorden op duurzame wijze energie wordt opgewekt. Op dit moment onderzoekt de Westergozone welke mogelijkheden er nog meer zijn. Duurzame energie heeft namelijk meerdere voordelen. Niet alleen is het beter voor het milieu, het kan ook een bron van inkomsten zijn én het levert werk op.

Een van de bedrijven waarmee projectbureau Westergozone onderzoekt wat de mogelijkheden zijn, is De Bjirmen. De coöperatieve werktuigenvereniging is een samenwerkingsverband van boeren in Noord-West Friesland waar vijf vaste medewerkers in dienst zijn. De leden huren bij De Bjirmen onder andere landbouwmachines. Voorzitter Siebrèn de Vries ziet wel mogelijkheden voor benutting van mest voor biogas productie door vergisting of raffinage. "Het meeste werk hebben we in de lente en de zomer. De herfst en de winter zijn rustige maanden. Verwerking van mest tot biogas zou naast duurzaamheid ook voor continuïteit in werk kunnen zorgen."

Nieuwe mogelijkheden voor de regio

Met name de combinatie vee-teelt, akkerbouw en glastuinbouw leent zich uitstekend om met vergisting of raffinage aan de slag te gaan. "Biogas kan

gebruikt worden in de glastuinbouw en het restproduct gaat vervolgens bij de eigen leden over het land. Dit spaart ook de aanvoer van mest uit andere delen van Nederland."

Haalbaarheidsstudie

Een dergelijke stap vraagt om een miljoeneninvestering. "De investeringen zijn hoog, maar gemiddeld bereik je na vijf jaar het break-evenpoint. Om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor De Bjirmen wordt een klankbordgroep samengesteld. De Westergozone heeft een verkennende notitie laten maken door Bio Energie Noord en Ekwadraat. Deze bespreken we binnenkort in onze klankgroep. Zijn de leden enthousiast, dan laten we in samenwerking met de Westergozone een haalbaarheidsstudie uitvoeren. De verwachting is dat we eind dit jaar weten welke mogelijkheden er zijn voor De Bjirmen."

Steeds meer vergisters in het Noorden

In Noord-Nederland zijn er op dit moment circa vijftig vergisters geïnstalleerd. Deze vijftig noordelijke systemen produceren samen genoeg elektriciteit voor zo'n 120.000 huishoudens.

Vergisters vind je onder andere op agrarische bedrijven. En dat is logisch, want een vergister sluit uitstekend aan op de bedrijfsvoering van een agrarisch bedrijf. De grondstof voor de vergister, onder andere mest en maïs, is op een agrarisch bedrijf ruimschoots voor handen. Dit deelproject is onderdeel van het project Bioraffinage van de Westergozone: het benutten van reststromen met als doel een kostenbesparing voor de ondernemers.

Neem voor meer informatie contact op met Rudolf Botma, projectmanager Westergozone, telefoonnummer (058) 233 79 20.

Nieuw project in de Westergozone

Leerfabriek creëert sterkere positie voor bedrijfsleven en onderwijs

De voedingsindustrie, een van de belangrijkste pijlers van de Friese economie, ziet op termijn een dreigend tekort aan instroom van jonge mbo'ers, vooral omdat de instroom op de mbo's nu al stukt. Volgens Jac König, manager mobilitycentre bij FrieslandCampina, is dat voor een deel een imagokwestie. Om jongeren kennis te laten maken met de voedingsindustrie werd er in Ede een zogenoemde leerfabriek ontwikkeld. Een project als de leerfabriek biedt ook de Westergozone mogelijkheden.

Jac König: "Van veel beroepen kun je je als jongere een voorstelling maken. De voedingsindustrie is onbekend bij jongeren, waardoor ze er

onderwijs. Dit samenwerkingsverband van onderwijs en bedrijfsleven heeft tot doel de instroom van beroepskrachten naar de regionale arbeidsmarkt in de voeding en de techniek te verbeteren. Jac König: "Leerlingen van het vmbo, mbo en hbo kunnen de sapfabriek. Ze maken verse sappen voor een groep vaste afnemers. Vakmensen uit de praktijk en docenten begeleiden deze leerlingen. Voor veel leerlingen is dit een aansprekende vorm van leren. Ze krijgen verantwoordelijkheid en het motiveert ze om de theorie van hun opleiding te leren."

instellingen en andere belanghebbenden in de regio.

Rudolf Botma, projectleider bij de Westergozone, ziet mogelijkheden en kansen. "Wij hebben in de Westergozone diverse bedrijven en opleidingen op het gebied van voeding. Met een leerfabriek kun je de instroom van jongeren verbeteren en zo een sterkere marktpositie creëren voor het bedrijfsleven en het onderwijs in de Westergozone."

niet snel voor kiezen. Daarnaast sluiten de opleidingen vaak niet goed aan op de praktijk. Dit is dan ook de reden dat wij betrokken zijn bij de sapfabriek in Ede. Ook voor de Westergozone zou een leerfabriek mogelijkheden kunnen bieden."

Mogelijkheden en kansen

Om te kijken wat de mogelijkheden zijn voor een leerfabriek in de Westergozone ontwikkelde Maas Leerfabrieken een onderzoeksrapport. Die mogelijkheden worden op dit moment besproken met voedingsbedrijven, onderwijs-

Innovatief onderwijs

De sapfabriek in Ede is een aansprekend voorbeeld van innovatief

IN HET KORT

Wat is de leerfabriek?

Ondernemer Henk Maas richtte in 2007 de Maas Leerfabrieken op. Dit innovatieve leerconcept opereert op het snijvlak van bedrijfsleven en het mbo-, vmbo- en hbo-onderwijs. Het is de 'omgekeerde leerweg': leerlingen leren al werkende een vak. Door dit project wordt de instroom van beroepskrachten op de

arbeidsmarkt verbeterd. Het biedt aan alle partijen voordelen: het bedrijfsleven krijgt een betere instroom, de leerling meer kans op werk en onderwijsinstellingen een aansprekende vorm van leren.

Meer weten?

Wilt u meer weten over dit project of een bijdrage leveren? Neem dan contact op met Rudolf Botma van Projectbureau Westergozone via rudolf.botma@westergozone.nl of (058) 233 79 20.

Om tafel met

Ondernemer Yde Koopmans en NHL-docent Frits Sieswerda

We hebben meerdere hbo- en mbo-scholen in de Westergozone. Een groot deel van de studenten vertrekt na hun studie naar andere delen van Nederland. Een gemiste kans. Die kennis, innovatieve ideeën en frisse wind kunnen we hier natuurlijk ook goed gebruiken. Daarom organiseert de Westergozone samen met de KvK op 16 september, tijdens de Agrarische Dagen in Franeker, het symposium 'Schoolverlaters aan de slag in eigen regio!'.

Geert: "We hebben een onderzoek laten doen waarom studenten ervoor kiezen om in de Westergozone te blijven of te vertrekken. Slechts 15% was van plan om zich hier definitief te vestigen. Het rapport komt met diverse oplossingen, waaronder langdurige stages en werk-leer combinaties of het betrekken van ondernemers bij het

onderwijs. Wat is volgens jullie belangrijk?"

Yde: "Als je ondernemende mensen in de Westergozone wilt houden, dan moet je zorgen voor faciliteiten. Ik denk dat een soort starterscentrum een goed begin is."

Frits: "Op de NHL leggen wij op diverse manieren een link naar het bedrijfsleven. Bijvoorbeeld door docenten met praktijkervaring aan te trekken. En we zitten drie keer per jaar om de tafel met stakeholders uit het werkveld, die ons voeden met informatie, zodat het onderwijs nog beter op de praktijk aansluit."

Geert: "Is er bij de studenten voldoende bekend wat de mogelijkheden zijn in de Westergozone?"

Frits: "Een student die niet weet wat er is, gaat er ook niet naar op zoek. Daarom moet je ze ook informeren en enthousiasmeren over de mogelijkheden in het bedrijfsleven in de Westergozone. Bijvoorbeeld

door aantrekkelijke stageplekken of traineeships."

Yde: "Ik denk dat een ondernemer graag studenten in zijn bedrijf haalt als ze een toegevoegde waarde hebben. Het is belangrijk om de ondernemende houding bij studenten te stimuleren. Zo sluit de student beter aan op het bedrijfsleven."

Lees verder op www.westergozone.nl over:

- de achtergrond van deze gesprekspartners
- kruisbestuiving tussen bedrijven en studenten
- hoe krijg je ondernemers en onderwijs op één lijn?

"SIPKE GAAT CREATIEF OM MET WARMTE UIT MEST"

Johannes Sietsma van De Huismus: "Ledlampen zorgen voor sfeer én besparing"

Als je binnenstap bij de stijlvol verbouwde boerderij van De Huismus in Lekkum ervaar je een warme sfeer. Ondernemer Johannes Sietsma heeft met kleur, materialen en licht een sfeer gecreëerd waarin je je meteen thuis voelt. Eigenlijk is dit wel de laatste plek waar je ledverlichting zou verwachten. Toch was Sietsma een van de eerste ondernemers die ledverlichting had.

De winkel van De Huismus in Lekkum laat zich niet in een paar woorden omschrijven. Johannes Sietsma adviseert bij het inrichten van woningen, bedrijfspannen en winkels. Daarnaast geeft hij kleur-, kleding- en styleadviezen.

De verbouwde boerderij in Lekkum bestaat uit twee verdiepingen. Licht speelt een belangrijke rol in de winkel. Niet alleen zorgt

dat voor een goede weergave van kleuren, maar het is ook bepalend voor de sfeer. Toen Johannes Sietsma in 2008 de bovenverdieping van de winkel wilde verbouwen, koos hij voor ledverlichting.

Warm licht met groot kleurenspectrum

Johannes werd gevraagd of hij wilde meedoen in het pilotproject ledverlichting van de Westergozone. Johannes Sietsma: "In het begin was ik er niet zeker van of de ledverlichting wel bij de sfeer van de winkel zou passen. Door het pilotproject gingen we nu niet alleen de bovenverdieping, maar de hele winkel inrichten. Voor mij was het vooral belangrijk dat het licht warm is en een groot kleurenspectrum heeft. Toen we met het project startten, was het kleurenspectrum 75%. Door intensief samen te werken met de ingenieurs van het ledbureau brachten we het kleurenspectrum naar 98%."

Grote besparingen

Inmiddels is De Huismus geheel ingericht met ledverlichting. "We gebruikten een groot deel van de bestaande armaturen, zodat we niet extra hoefden te investeren. In plaats van 18.000 kW gebruik ik nu 10.000 kW. Dat scheelt mij duizenden euro's per jaar. Ik heb uitgerekend dat ik in twaalf jaar € 37.000 bespaar. Dat is beter voor het milieu en beter voor mij als ondernemer!"

Geïnteresseerde ondernemers kunnen zich vanaf eind juli inschrijven voor de digitale nieuwsbrief over het led-project via www.westergozone.nl.

Meer informatie

Voor meer informatie over ledverlichting kunt u contact opnemen met Geert Boesjes hoofd projectbureau Westergozone, telefoonnummer (058) 233 79 20.

DE VOORDELEN VAN LEDLAMPEN

In de Westergozone zijn er inmiddels vijf pilotprojecten met ledverlichting in winkels en een kantoor. De deelnemende winkels zijn Alkema de Zon en de Hema in Harlingen, Lodewijk mode in Franeker, Diepenmaat Sport 2000 en Rotshuizen Geense advocaten in Leeuwarden en De Huismus in Lekkum.

Led heeft een groot aantal voordelen ten opzichte van de 'gewone' gloeilampen, waaronder:

- **Duurzaamheid.** Een ledlamp gaat 50 tot 100 keer langer mee dan een gemiddelde gloeilamp.
- **Energiezuinig.** Een ledlamp verbruikt 90% minder energie dan een gemiddelde gloeilamp.
- **Veilig en betrouwbaar.** Door de

lage voltage is een ledlamp veiliger. Doordat de ledlampen zijn opgebouwd uit solide componenten zijn ze betrouwbaarder dan gloeilampen.

- **Onbeperkte toepassingen.** Kleur, lichtintensiteit en bereik kunnen worden beïnvloed. Zo zijn de toepassingen bijna onbeperkt.

KORT NIEUWS

Westergozone steunt de Frisian Solar Challenge

2010 Westergozone steunt ook dit jaar de zonnebootrace langs de Friese elf steden. Tijdens de Frisian Solar Challenge varen deelnemers uit binnen- en buitenland over een afstand van 220 kilometer in een zelfgebouwde zonneboot langs de Friese elf steden. Voor 2010 staan zo'n vijftig deelnemers ingeschreven. Het evenement begint op zondag 4 juli met een testvaart in de grachten van Leeuwarden. Kijk voor meer informatie op www.frisiansolarchallenge.nl.

Hema in Harlingen koel met ledverlichting

Bij de Hema in Harlingen zijn in het hoofdwandelpad de gewone spots vervangen door ledlampen. HEMA is één van de vijf winkels in de Westergozone die meedoet aan project 'ledverlichting in winkels en kantoren'. Gerard de Boer, bedrijfsleider van de HEMA in Harlingen: "De oude spots gaven erg veel warmte af. Een belangrijk argument voor ons om over te stappen op ledverlichting is dan ook het verminderen van de warmte. We merken nu al verschil. De ledlampen hangen nu twee weken en de temperatuur is al een stuk aangenamer. Daarnaast is energiebesparing voor ons een belangrijk doel." Ook HEMA landelijk houdt zich bezig met energiezuinige manieren van ondernemen. Wellicht kan ledverlichting bij meerdere vestigingen worden toegepast.

AGENDA

16 september 2010: symposium voor ondernemers, kennisinstellingen en overheden tijdens de Agrarische Dagen in Franeker: 'Schoolverlaters aan de slag in eigen regio!' Meld u nu aan op www.westergocongressen.nl.

18 oktober 2010: Raden & Staten informatiebijeenkomst voor overheden én ondernemers over projecten en ontwikkelingen in de Westergozone. Meld u nu aan op www.westergocongressen.nl.

Voor meer informatie over de bijeenkomsten kunt u contact opnemen met het projectbureau Westergozone op telefoonnummer (058) 233 7920.

Correctie nieuwsbrief winter 2010, jaargang 4, nr 1.

Resultaten project Boontjes: alleen € 5.000.000 rijksbijdragen en niet € 200.000 bijdrage provincie Fryslân.

TIP

Subsidie Versterking Ondernemerschap Toerisme (VOT)

VOT biedt recreatief toeristische ondernemers de mogelijkheid om tegen beperkte kosten hulp te krijgen bij verbetertrajecten. Met een adviseur bespreekt u waar de (advies)behoefte ligt. Dit kan bijvoorbeeld zijn op het gebied van marketing, personeel, financiën, beleid & strategie of uitbreiding. VOT biedt mogelijkheden tot eind 2010. Op www.westergozone.nl vindt u via een link meer informatie over dit project.

Heeft u nog opmerkingen, vragen, ideeën of wilt u ook wat melden in de nieuwsbrief? Neem dan contact met ons op. U kunt mailen naar redactie@westergozone.nl of bel (058) 233 79 20.

Colofon

Westergonieuws is een uitgave van het projectbureau Westergozone, Heliconweg 62, Leeuwarden, 058 - 233 7920, redactie@westergozone.nl. De Westergozone is een samenwerkingsverband tussen de provincie Fryslân en de gemeenten Leeuwarden, Menaldumadeel, Franekeradeel en Harlingen. Samen werken zij aan een duurzame economische ontwikkeling van het gebied waar duurzaamheid, innovatie en kennis centraal staan.

concept: projectbureau Westergozone, PIT en PiWeb | **ontwerp:** PiWeb | **tekst:** Geert Boesjes en Ingrid van der Geest | **interviews en eindredactie:** | PIT Concept & Copy | **fotografie:** Hoge Noorden | **drukwerk:** Hellinga Grafische | **Specialisten | oplage:** 10.500 | Westergonieuws is gedrukt op FSC-papier bij een FSC-gecertificeerde drukker, verschijnt drie keer per jaar en wordt verzonden aan alle ondernemers in de Westergozone.

Mixed Sources
Hout geproduceerd uit verantwoord
beheerde bossen, gecontroleerde bronnen
en gereinigd materiaal.
Certificatie: CUC-COC-06243
www.fsc.org
© 1996 Forest Stewardship Council